

Kaivauskertomus

Pitäjä: Sääksmäki
Kylä: Uittamo
Tila: Uittamo RN^o 1²⁵
Om: Paavo ja Aatto Alfthan
Os: Kuurila Uittamo

KM 15141:1-329

Karttaliitteet 1-6
Valokuvat f.25038-59

Helsinki-Vaasa runkotiehen liittyvää Uittamon - Toijalan tielinjaa syksyllä 1960 inventoidessaan oli maist. Anna-Liisa Hirviluoto havainnut Uittamon talon pohjoispuolella, navetan takaisella Riihi- eli Navettamäellä saunan vieressä olevan sorakuopan reunoissa tumman kulttuurikerroksen. Siinä näkyi mm. pieniä matalia kuopanteita, joissa oli n. nyrkinkokoisia kiviä. Mäen päälle kaivamastaan koekuopasta maist. Hirviluoto totesi mm. palaneita luun siruja. Myös mäen itäreunasta hän havaitsi vanhan kulttuurikerroksen merkkejä.

Koska yllä mainitun Uittamon - Toijalan yhdistien vuoksi Uittamon isäntä mv. Aatto Alfthan joutuu siirtämään talousrakennuksiin mainitulle Navettamäelle, ja näin ollen todettu vanha kulttuurikerros tuli tuhoutumaan jo samana syksynä, sai Muinaistieteellisen toimikunnan esihistoriallinen osasto Tie- ja vesirakennushallitukselta työvoimaksi vankeja Uittamon työleiriltä. Osaston määrämänä johtajana suoritin paikan tutkimisen ajalla 20.9.-10.10.1961.

Tällä paikalla saunan vieressä nykyisen sorakuopan kohdalla oli Ella Kivikoski suorittanut v. 1935 koekaivauksen toteamatta esihistoriallista muinaisjäännöstä (Kivikosken kaiv. kert. top. ark:ssa).

Tutkittu Uittamon Riihimäki sijaitsee Sääksmäen Saarioispuolella Sääksmäen kirkosta n. 4000 m suuntaan 35-15. Uittamon talo on Vanajaveden Rauttunselästä etelään pistävän lahden, Saarioisjärven itärannalla. Talon Riihimäki on järvestä n. 100 m päässä ja sen vedenpintaa n. 6-8,5 m korkeammalle kohoava koillis-lounais suuntainen, satakunta metriä pitkä ja n 40 m leveä sora- ja kivi- ja kasvoi muutamia mäntyjä, kuusia ja koivuja. Mäellä oli kahden perunakuopan lisäksi vain puuvaja, mutta erilaiset maasta kohoavat kummut ja perustat olivat muistoina useammista rakennuksista. Mm. puuvajan kohdalla kertoi Paavo Alfthan olleen n. 50 m pitkän ladon,

jonka laajuuden näki vielä kaivettuna pohjana.

Lisäksi n. 5 v. sitten oli tehty vinosti mäen eteläpään poikki tie navetan ylisille Riihimäen itäkupeitse kulkevalta pihatieltä. Tietä tehdessään oli Aatto Alfthan tavannut 3-4 kivettyä ja nokista tulisijaa.

Näin ollen koskematonta tai melkein koskematonta kaivauskel-poista maata oli vain mäen eteläosassa, saunan viereisen sorakuopan reunoilla (liitteet 1-2, kuvat 25038-40, 25043, 25055).

Sorakuopan itäreunassa oli vahvan turve- ja multakerroksen alla tumma-likainen hiekkakerros, jossa ruuduissa XII:11 ja XIII:11 näkyi syvempiä kivisiä kuopanteita. Kuopan pohjoisreunassa oli vahvan humuksen alla punainen palomaakerros (liite 5, leikkaus A-D).

Sorakuopan reunoille mäen päälle paalutettiin ja pikku lastoil-la kaivettiin kerroksittain sopivan kokoisia kaivausalueita: Ruudut XI-XIV:11-13. Paksun ruohoturpeen alla oli vaihtelevan vahvuinen eri suuruista kiveä sisältävä multa-nokikerros, jonka alta tuli esiin palanut sora ja sitten kellertävän ruskea raaka sora. Puhdas hiekka tuli ensimmäisessä kaivauskerroksessa näkyviin vain ruudussa XI:13, sekä puoliksi ruuduissa XIV:12 ja XIV:13 paitsi niitten itäreunassa ja ison kiven ympärillä. Toisessa kerroksessa oli ruudussa XI:11 liesikiveystä vahvan tuhka- ja nokikerroksen alla yhdessä luun sirujen kanssa. Vahvaa nokea oli erityisesti sorakuopan reuna-alueella ja ruudussa XII:13 olevan kiven (pl.115) kupeessa ja ison lohkaistun kiven ympärillä ruuduissa XIII-XIV:13 sekä ruudun XIV:13 itäreunassa. Selvä kivetty tulisija tuli näkyviin ruuduissa XIV:11-12, jossa kivien välissä oli vahvalti tuhkaa ja luuta. Mahdollisia tulisijan jäännöksiä tavattiin myös ruudussa XIII:11 (liite 3a, kuvat 25044-6).

Ruudut IX-X:11-16. Sorakuopan puolella oli kiveystä, jonka päällä ja välissä oli tummaa multaa, nokea ja hiiltä. Näiden alta tuli esiin vahva punaiseksi palanut sora. Ruuturivissä 13 palokerros oli enää hyvin ohut. Ruuturiveissä 14-16 tuli mullan alta heti näkyviin sora. Kulttuurikerroksen heikkous alueen itäosassa näkyy leikkauksesta E-F (liite 6). Ruudussa X:12 oli kivetty tulisija, josta otettiin syvältä isoja hiilenpaloja. Pohjalla jatkui palanut savijauho vielä syvempään. Ruudussa X:11 oli mm. lukuisista palaneista luun siruista päätellen mahdollisesti myös liesi (liite 3a, kuva 25054).

Ruutualueen XV+XVIII:11-13 eteläreunassa oli ison kiven kupeessa ja länsireunassa vahvassa nokikerroksessa kiveystä. Nokikerroksen alta tuli esiin punainen palomaa. Kiven kupeessa oli tulisija, joka syvemmällä näytti kolmiosaiselta. Ruuturivissä 13 noki- ja palomaa oli jo hyvin ohutta. Maakerrokset näkyvät leikkausprofiilista C-G. Alueen pohjoisosasta, etenkin ruudusta XVIII:12 löytyi paljon tiilen ja palaneen saven paloja. Tiilen paloja jätettiin paikalle n. 6 kg. (liitteet 3,6, kuvat 25047-9)

Ruuduissa XVI-XVIII:9-10 oli turpeen alla nokimaassa pienikivistä kiveystä. Pohjamaa oli palanut voimakkaan punaiseksi. Kivikosken koekaivausalueetta näkyi kivettömänä täplänä entisestä puhelinpylvään kolosta etelään. Isojen kiven lohkaraitten välissä oli kiveystä kuten muuallakin alueella. Ruudussa XVIII:9 oli palokerros heikompä kuin muissa (liite 3, kuvat 25050-2).

Ruutualueella XVII-XVIII:7-8 oli yläreunassa vahvassa nokikerroksessa 2 kivikertaa, joiden alta tuli esiin palohiekka. Alempana jyrkän luiskan reunalla oli kiviä vain yhdessä kerroksessa, ja noki- ja palokerrokset olivat ohuet (liite 3, osaksi kuvat 25051-3).

Ruuduissa XIX-XX:8-11 oli vahvan neulaspeitteen alla isojen lohkaraittenkin välissä pienten teräväsärmäisten kivien muodostamaa kiveystä. Poikkeuksena oli ruutu XX:8, jossa ison kiven päällä oli vain multaa ja juuria. Se jätettiinkin kaivamatta. Nokikerroksen alla oli muualla keltaista hiekkaa. Isojen järkäleitten välisessä kolossa oli paksultä pientä liuskakiveä ja multaa ja näitä välissä mm. saviastian palasia (liite 3, osaksi kuvat 25041, 25053).

Kaivausalueen pohjoiskulmassa ruuduissa XIX-XX:6-8 tuli vahvan pinta- ja tuhkakerroksen alta kiveystä. Isojen kivien ympäröimänä tuli syvemmältä näkyville palanutta savea sekä muurattu tiilipohja, joka jätettiin kaivamatta (liite 3, kuvat 25041-2).

Navetan ylisille johtavan tien itäreunassa näkyi tumma nokin ja kivinen kulttuurikerros. Leikkauksen lounaispäässä erottui selvästi kivetyn kuoppalieden profiili (liite 6, kuva 25056). Kivikko käsitti suunnilleen navetan ylisille ja taloon johtavien teiden muodostaman kolmioalueen perunakuoppaan saakka, mutta siitä kaivettiin vain osa eli ruudut X-XIII:19-21 (liite 2). Alueella oli isojen kivien välissä tiheästi pienempää kiveystä. Vain alueen

lounais- ja länsipuoliskossa kiviä oli harvemmassa, missä soran ympäröimänä näkyi syvemmällä vahvanokinen kivetty tulisija. Erityisesti ruudun XII:21 itäreunassa oli savitiililiuksia (paikalle jätetty n. 3kg) ja lahoa puuta. Ruudussa XI:21 oli tiiltä ja palanutta savea (paikalle jätettiin n. 3,5 kg). Kaivausalueen koillispuoliskosta löytyi n. 20 kg rautakuonaa, mikä jätettiin Uittamoon. (liite 4, kuvat 25057-9).

Navetan ylisten sementtisillan eteläkulmaan merkityn kiintopisteen korkeus vaakittiin TVH:n mittausryhmän antaman pisteen avulla, mikä puolestaan oli punnittu MH:n tarkkavaakituspisteestä. Näin saatiin kaivausalueen kiintopisteen korkeudeksi 86.06 m ymp.

Lopuksi kaivettiin mäkeen joukko koekuoppia: Navetan ylisille johtavan tien länsireunan suoristuksen jälkeen siinä näkyi vahva nokikerros, kiviä ja palaneen saven paloja tien koillis- eli alapäässä. Suoristettaessa entisen pitkän ladon pohjan länsireunaa useassa kohdin, tavattiin vain raakaa hiekkaa. Isojen järkäleitten ja koko kaivausalueen pohjoiskulman viereisen notkelman pohjoisreunan profiilissa näkyi myös vain raakaa hiekkaa. Edellisen lähellä olevan suorakulmaisen perustan keskelle kaivettiin 1 m² suuruinen koekuoppa, jossa oli 5-20 cm vahva humus ja tumma kerros ja sen alla puhdas sora. Pyöreän kummun keskelle kaivetuksessa 0,5 m² laajuudessa koekuopassa oli ensin savea, sitten 25-35 cm syvyydellä palanut kerros, missä tavattiin palanutta luuta, puuta, hiiltä ja savea sekä kiviä, joita oli aina 70 cm syvyyteen eli raakaan maahan asti. Poikkitien eteläreunan kummun puolelta suoristettaessa näkyi vain raakaa maata (liite 2).

Näyttää siis siltä kuin likipitäen kaikki kaivettava alue oli saatu tutkituksi.

Irtaimet löydökset käsittävät mm. rautaveitsiä, takonauloja, pronssisen vyönsoljen, rauta- ja pronssiesineen kappaleita, limsiö- ja kvartsi-iskennäisiä, hioimia, saviastian paloja, palaneen saven ja tiilen kappaleita, kuonaa, poltettua ja lahoa luuta ja puuta sekä hiiltä.

Helsingissä kesäkuun 7 p:nä 1961

Jaakko Sarkamo

Jaakko Sarkamo fil.yo.

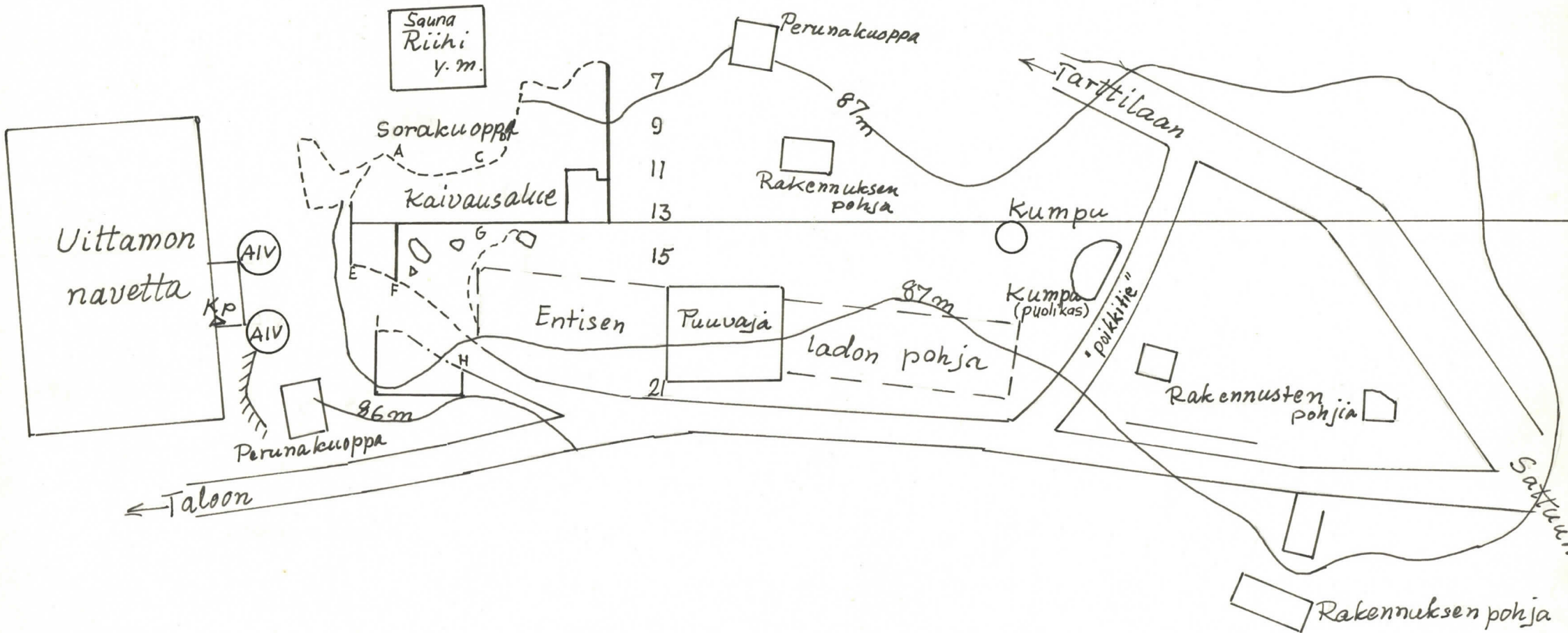
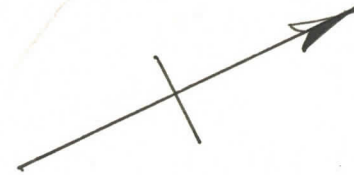
SÄÄKSMÄKI, UITTAMO

J. SARKAMO 1960

YLEISKARTTA 1:500

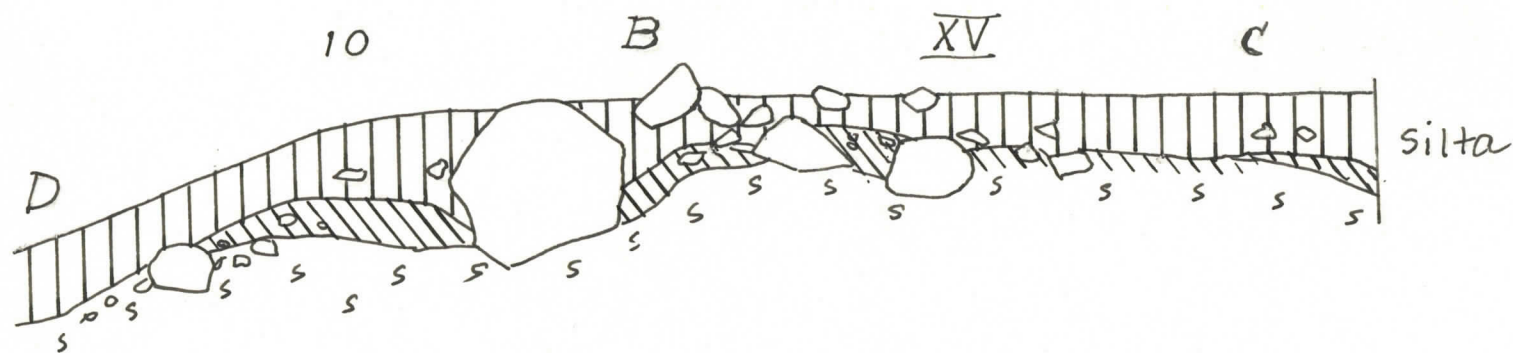
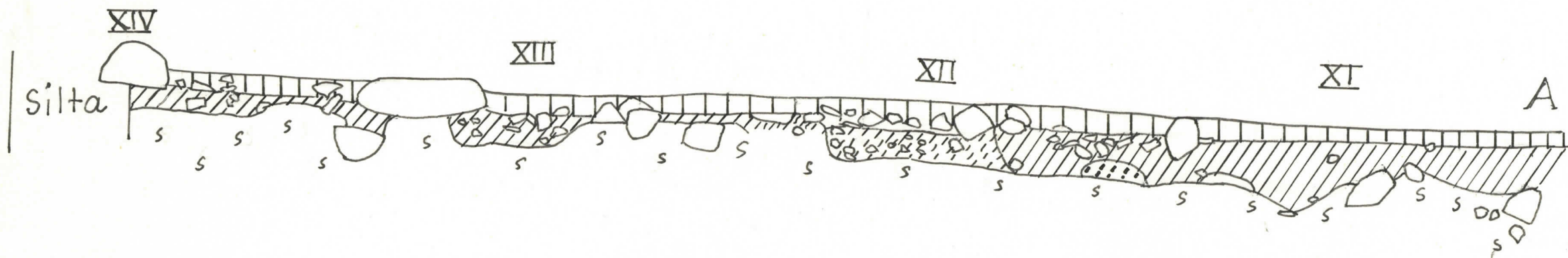
KERTOMUKSEN LIITE 2

XI XIII XV XVII XIX

SÄÄKSMÄKI, UITTAMO
 J. SARKAMO 1960
 Kertomuksen liite 5
 Sorakuopan reunaa A-D

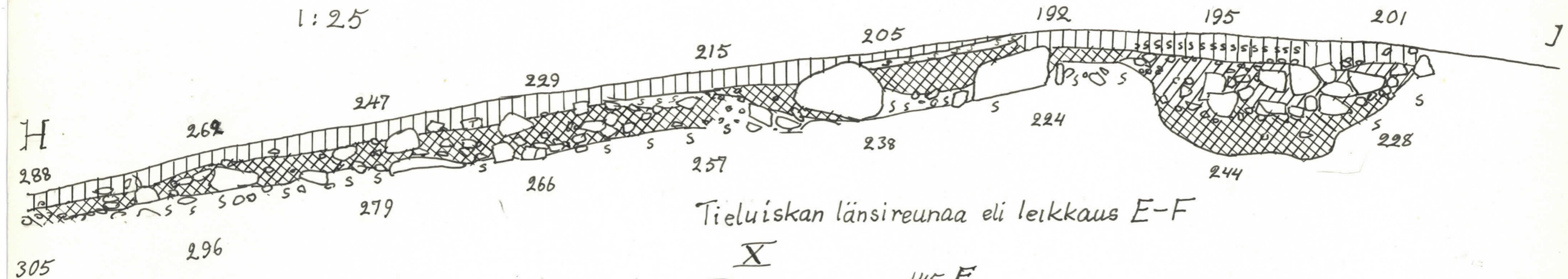
	humus		tummassa hiekassa
vaaleita hiekkajuovia
////	tumma hiekka	////	
////	punertava palohiekka	SSS	puhdas hiekka tai
sora
	hiili ja noki		

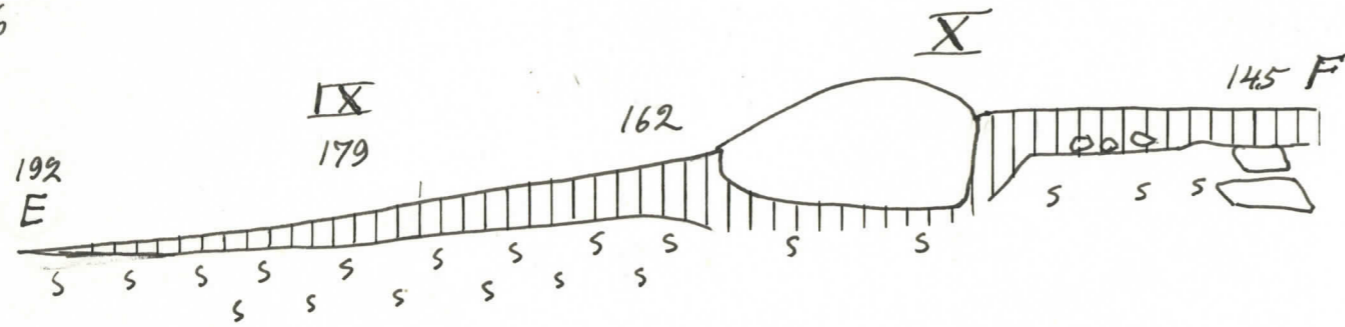
SÄÄKSMÄKI, UITTAMO
J SARKAMO 1960
Kertomuksen liite 6

1:25

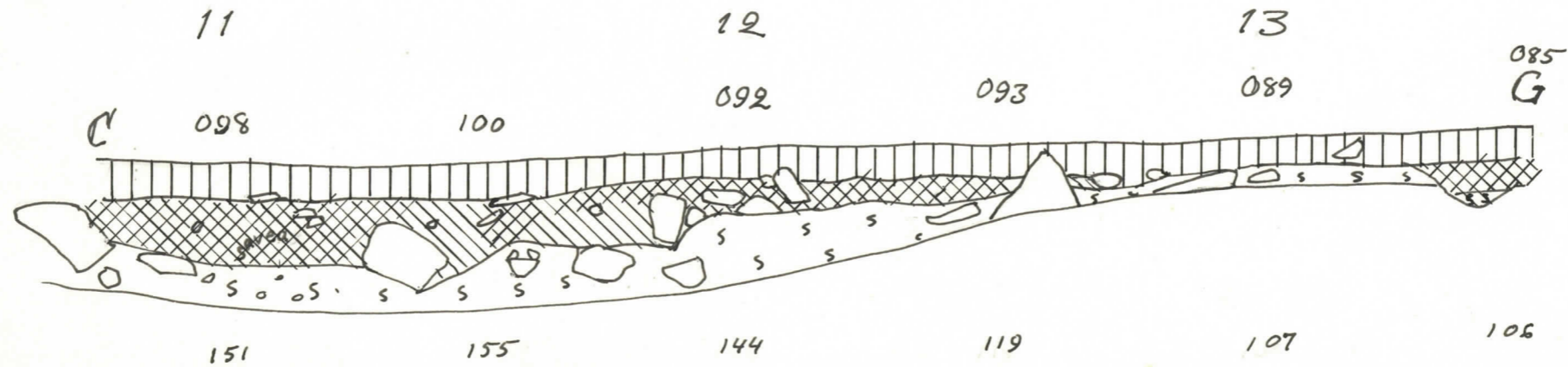
Tieluiskan itäreuna eli leikkaus H-J

Tieluiskan länsireunaa eli leikkaus E-F

Leikkaus C-G

F 25038 a

b

c

Sääksmäki

F 25039 a

b

Uittamon Navettamäki
koillisesta.

Uittamo
d

e

Panoraama Uittamon navetan maesta ja ymparistosta. Vasemmalla Uittamon paarakennus, sitten navetta ja Navetta- eli Riuhimäki. Kuvattu mäkeen nähden idarta.

F 25040 a

b

Panoraama Uittamon Riuhimäestä. Nuoli osoittaa kaviauspaikan. Kuvattu luoteesta.

Valok. J. Sarkamo 1960.

F 25041 a

Sääksmäki & Uttamo

F 25042

Kaväusalueen pohjoisreuna
isoin kivineen.
Kuvattu pohjoisesta.

Sama laiteesta

F 25043

Uttamon navetan mäki
itäkoillisesta.

Valok. J. Saikamo 1960

F 25044 a

Sääksmäki Vittamo

Kavänsalue, mudut
 XI - XIV: 11-13, 2. taso
 suoraan yläpuolelta ku-
 vattuna

F 25045 a

b

Sama 3. taso

F 25046 a

b

Sama 4. taso

Sääksmäki Uttamo

F 25047 a

Kamansalve, mudut
XV-XVIII:11-13, 2. taso

F 25048 a

b

Sama 3. taso

F 25049 a

b

Sama 4. taso

Sääksmäki Vittamo

F 25050 a

Kiviansalve, ruudut XVI-XVII:8-10
2. taso

F 25051

Sama 3. taso, 8. rivi vielä 2. tassa

F 25052.

Sama 4. taso, 8. rivi vielä 3. tassa

F 25053

Kiviansalve, XVIII-XIX:8-10 ruudut,
3. taso

F 25054 a

b

c

Kaivausalue, ruudut
IX-X: 11-16, 2. taso

Sääksmäki lillamo

F 25055 a

b

Kaivausalueet, vasem-
malla 1. pintakerros pois-
tettu ja 2. taso näkyvil-
lä, oikealla kellarin ta-
kana poistetaan tuuvella
kuvattu navetan katolka
etelästä.

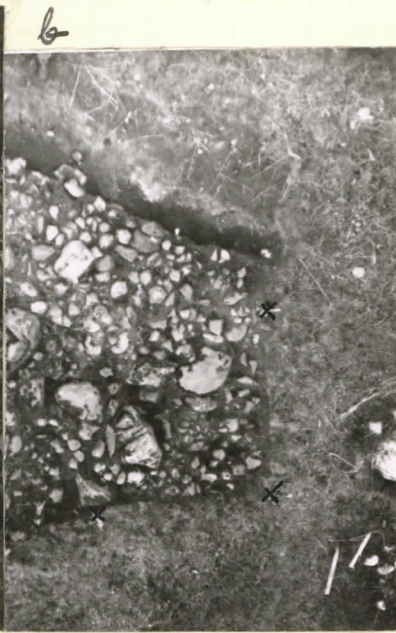
F 25056

Lieden X-X:19 profiili

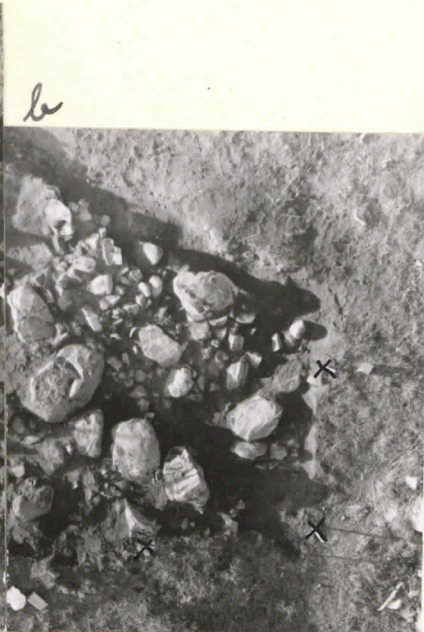
F 25057 a

Sääksmäki Uttamo

Kaivausalue, ruudut
 X-XIII: 19-21, 2. taso
 kohtisuoraan ylhäältä
 kuvattuna.

F 25058 a

Sama 3. taso

F 25059 a

Sama 4. taso